

8. Чемерис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності й компетенції// Вища освіта України. – 2006. – № 2. – С.84-87.

Перець О.Н. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов.

Резюме. Стаття посвячена раскрытию сущности профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов в условиях кредитно-модульной системы организации учебного процесса.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, педагогические знания, умения, навыки.

Perets O.M. Essence of professional competence of future teacher of initial classes.

Summary. The article is devoted to illumination of essence of concept of professional competence of future teacher of initial classes in the conditions of the credit-module system of organization of educational process.

Key words: competence, professional competence.

Одержано редакцією 17.10.2006.

УДК: 372.4+37.03

О. В. ПАВЛЕНКО

ШЛЯХИ ФАСИЛИТАЦІЇ ПРОЦЕСУ ІНТЕРАКЦІЇ В СИСТЕМІ „ЗДОРОВА ДИТИНА – ДИТИНА З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ”

Резюме. Статтю присвячено інноваційному розгляду теоретичних та практичних аспектів проблеми фасилітації процесу інтеракції здорових дітей та дітей з особливими потребами.

Ключові слова: емпатія, фасилітація, діти з особливими потребами.

Освітні парадигми сучасності є орієнтованими не на масові педагогічні явища, а на особистість дитини, що, в контексті інноваційних процесів, значною мірою сприяє гармонійному розвитку кожного учня. Оскільки психолого-педагогічна думка вказує на цінність та унікальність кожного вихованця, не зайвим буде розглянути проблему інтеракції здорових дітей та дітей з особливими потребами з боку фасилітації з метою підвищення емоційного комфорту таких дітей та забезпечення розвитку емпатійного ставлення до їхніх переживань, розуміння внутрішнього світу. Зважаючи на попередній контекст даної проблеми, спрямований в основному на розробку методологічної бази, яка б сприяла оптимізації навчально-виховного процесу підготовки дітей з вадами фізичного розвитку, їх адаптації до умов навколишньої реальності, що не орієнтується на зближення здорових дітей з особливими, відповідно, з одного боку не забезпечує гармонійного розвитку дітей з особливими потребами, а з іншого – ізолює здорових дітей від розуміння специфіки організації взаємодії з особливими. Ми пропонуємо змістити акцент у розгляді даної проблеми на процес фасилітації інтеракції в системі „здорова дитина – дитина з особливими потребами”. *Звідси і актуальність теми дослідження.*

Метою дослідження є з'ясування рівня дієвості технології розвитку емпатійного потенціалу молодших школярів для фасилітації інтеракції з дітьми, які мають вади в розвитку, у порівнянні з традиційним поглядом на проблему дітей з особливими потребами.

Концептуальною ідеєю дослідження є теза про те, що, тільки орієнтуючись на кожен окремо взятю індивідуальність, а не лише на колектив у цілому, можна побудувати і розвинути педагогіку нової доби. результатом планомірного цілеспрямованого впливу якої має бути всебічно адаптована до навколишньої реальності креативна особистість.

Гіпотеза дослідження. Дослідження базується на припущенні про те, що фасилітація інтеракції здорових дітей і дітей з особливими потребами залежить від попередньої підготовки здорових дітей до сприймання і розуміння внутрішнього світу особливих дітей – розвитку емпатійного потенціалу.

Основним завданням дослідження є пошук шляхів розв'язання проблеми психологічного дискомфорту дітей з особливими потребами.

Методологічною основою дослідження є теоретико-емпірична єдність, системність досліджуваної проблеми, інноваційна спрямованість сучасної психолого-педагогічної думки, концепція особистісно орієнтованого навчання, виражена в його індивідуалізації та диференціації.

Теоретичною основою дослідження є психолого-педагогічні парадигми Я.С. Виготського, В.І. Кашенка, П.П. Блонського, Г.Я. Трошина, О.С. Грибоедова, М.С. Постовської, М.М. Лаговського, Ф.А. Рау, М. Бубера, В. Дільтейна, Г. Ноля, М. Шелера та інших, соціально-психологічні теорії Дж. Міда, Т. Парсона, Р. Мертона, Е. Гофмана, А. Адлера тощо. Дослідження ґрунтувалось на основних положеннях Конституції України, Закону України „Про освіту”, Державної національної програми „Освіта України XXI століття”, Національної Доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Державному стандарті початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку.

Наукова новизна дослідження полягає в інноваційній оцінці проблеми фасилітації інтеракції системи „здорова дитина – дитина з особливими потребами” в контексті підготовки здорових дітей до розуміння почуттів та переживань особливої – розвитку емпатійного потенціалу.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у виявленні результативності технології фасилітації процесу інтеракції здорових дітей і дітей, які мають вади розвитку, засобами художнього

слова з метою перспективної розробки методів, спрямованих на підвищення психологічного комфорту дітей, особливими потребами та збагачення індивідуального морального досвіду здорових дітей, що відповідно має впливати на оптимізацію взаємодії між дітьми з різними фізичними можливостями.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, пов'язану з розв'язанням проблем дітей з особливими потребами, можна помітити загальну тенденцію, яку можна охарактеризувати, як відгороджування здорових дітей від особливих та пошук шляхів оптимізації процесу оволодіння знаннями дітьми з вадами розвитку. Незважаючи на окремі випадки спроб інтегрованого навчання, виходячи з теоретико-емпіричних даних, що були одержані нами в процесі дослідження, та аналізу психолого-педагогічних джерел, маємо стверджувати неможливість повноцінної інтеграції за умов невідповідності здорових дітей до сприймання особливих. Характерними ознаками такої невідповідності можуть бути насмішки, боязке ставлення чи ставлення жалістю. Такі особливості організації інтеракції матимуть винятково негативні наслідки, що можуть виражатися в замкнутості та наступній ізольованості дітей з вадами розвитку в колективі здорових дітей.

Зважаючи на недоліки ізольованого навчання та інтеграції без врахування особливостей підготовки до інтеракції, нами було проведено дослідження, яке полягало в аналізі роботи дітей за створеним нами дидактичним посібником, який складається з оповідань В.О.Сухомлинського. [4] Домінуюча більшість з них, на жаль, залишилася за межами запланованого програмою матеріалу для читання. Це пов'язано з тим, що експеримент проводився на базі Павлівської ЗОШ I-III ступенів Онуфріївського району Кіровоградської області та Чернігівської ЗОШ I ступеня №25, колектив якої працює за системою В.О. Сухомлинського, а також з тим, що оповідання В.О. Сухомлинського мають необхідні характеристики для актуалізації, активізації та розвитку власного морального досвіду дітей, оскільки оперують такими необхідними морально-етичними категоріями як: відповідальність, чуйність, гідність, влячність, працьовитість тощо, прозоро скомпонованими, актуальних, цікавих за сюжетом оповіданнях. Характерною особливістю посібника є те, що діти мають можливість висловити письмово свої думки, враження від прочитаного, вдосконалити вміння знаходити головну думку твору, а також ілюструвати самостійно книгу.

Спосіб виявлення почуттів, емоцій, думок та переживань є досить індивідуальним. Саме тому на дидактичний посібник містив окремі запитання, які давали можливість ілюстративно зобразити свої враження від прочитаного. Розглядаючи в цьому аспекті роботу дітей з оповіданням „Яка квітка конвалії?“, маємо констатувати той факт, що діти, які були задіяні в експерименті, не мають індивідуального досвіду спілкування з дітьми, що мають вади розвитку. Підтвердженням цього факту є обережність, з якою зображається сліпа дівчинка, особливо очі (заплющені, в чорних окулярах, неприродного розміру й кольору). Аналізуючи відповіді дітей на запитання, що їх було складено до оповідання, робимо висновок про високий рівень емпатійного потенціалу опитаних дітей, який виражається у співчутливому ставленні до сліпої дівчинки, віри, те, що вона добра і неодмінно вилікується. Тобто, з одного боку, маємо відкритість здорових дітей, високий рівень емпатійного потенціалу, а з іншого – обережність, відсутність досвіду інтеракції з особливими дітьми. Використання традиційних орієнтирів, про які ми згадували раніше (інтеракція без попередньої підготовки), до розв'язання проблеми, що склалася, не може бути результативним. Розв'язання цієї проблеми, на нашу думку, можливе за умови збагачення індивідуального морального досвіду учнів та наступного розвитку емпатійного потенціалу, а це можливо за умови удосконалення запропонованого нами авторського дидактичного посібника. Дієвість якого підтверджується результатами дослідження і, відповідно, підтверджує нашу гіпотезу про те, що фасилітація інтеракції здорових дітей і дітей з особливими потребами залежить від попередньої підготовки здорових дітей до сприймання і розуміння внутрішнього світу особливих дітей – розвитку емпатійного потенціалу.

Враховуючи результати, психолого-педагогічного й експериментального дослідження, проведемо наступне: маємо сформулювати загальні висновки:

1) виявлено та проаналізовано деякі особливості традиційної психолого-педагогічної думки при розв'язанні проблеми дітей з вадами розвитку, специфіку емпатійної інтеракції у системі „здорова дитина-дитина з особливими потребами“;

2) у межах розробки технології фасилітації процесу інтеракції здорових дітей та дітей з особливими потребами розроблено, науково обґрунтовано та апробовано в ході експерименту дидактичний посібник до позакласного читання.

Отже, маємо рекомендувати використовувати подібну технологію в системі з іншими методами формами організації взаємодії між дітьми з різним фізичним розвитком, орієнтуючись на фасилітацію процесу інтеракції, внесення позитивних корективів та змін, на сучасну інноватику та потреби особистості дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Освітні технології. Навчально-методичний посібник./ За заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 255 с.
2. Павленко О.В. Проекція моральності на процес творчості молодших школярів// Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 38. Серія: педагогічні науки: Збірник. Чернігів: ЧДПУ, 2006. – № 38. – С. 85-89.
3. Павленко О.В. Психолого-педагогічний аспект проблеми емпатійної взаємодії в системі „здорова дитина-дитина з особливими потребами“// Актуальні проблеми розвитку економіки, освіти та науки в умовах трансформації суспільства. X науково-практична конференція викладачів, співробітників та студентів. Тези. Чернігів: ЧДІЕіУ, 2006. – С.130-131.

Сухомлинський В.О. Казки школи під блакитним небом. – К.: Радянська школа, 1989. – 191 с.

Сухомлинский В.О. Сердце отдаю детям. – К.: Радянська школа, 1984. – 288 с.

Healton K., Healton S. Your Turn to Lead: Children's Group Activities. – Tab Books Division of McGraw – Hill, Inc.; 1993.

Ornstein A.C. Strategies for Effective Teaching – Brown Benchmark, Chicago – 1995.

Павленко О.В. Пути фасилитации процесса интеракции в системе „здоровый ребёнок – ребёнок с особыми потребностями”

Резюме. Стаття посвящена інноваційному розгляду теоретических і практичних аспектів проблеми фасилитации процесса интеракции здоровых детей и детей с особыми потребностями.

Ключевые слова: эмпатия, фасилитация, дети с особыми потребностями.

Pavlenko O.V. The ways of interaction's process facilitation at the system of well and defective children.

Summary. The article deals with innovation consideration the theoretical and practical aspects of interaction's process facilitation at the system of well and defective children.

Key words: empathy, facilitation, defective children.

Одержано редакцією 25.10.2006.

УДК 371.1:51:373.3

В. В. СІЛКОВ, Е. О. СІЛКОВА

ДО ПИТАННЯ ПРО СТРУКТУРУ ТА ФУНКЦІЇ МЕТОДИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Резюме. Статтю присвячено розкриттю підходів до виділення структури та функцій методико-математичної підготовки вчителів початкових класів в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Ключові слова: структура, функція, методико-математична підготовка, кредитно-модульна система навчання.

Запровадження ідей Болонського процесу є невід'ємною складовою реалізації освітньої політики України. Для забезпечення конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів на ринку праці необхідно забезпечити особистісно-орієнтовану якість освіти, запроваджувати інноваційні та інформаційні освітні технології, формувати системність педагогічного мислення та професійну самосвідомість майбутніх вчителів. Одним із напрямків реалізації таких завдань для інтеграції освіти України в Європейський простір повинна стати кредитно-модульна система організації навчального процесу.

Наявний досвід впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) переконує, що в таких умовах викладачам доводиться переосмислювати свої функції з управління навчальною діяльністю студентів. Для використання інформаційно-освітнього середовища, для забезпечення ефективної самостійної роботи майбутніх вчителів, для застосування комунікативних можливостей комп'ютерних програм і мереж, для організації результативної навчально-пізнавальної діяльності та для постійного контролю за результатами навчання педагог повинен чітко розбиратися в структурі та функціях методико-математичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів.

Теоретичний аналіз досліджень В.І.Бондаря, В.О.Гусєва, О.Я.Савченко, В.А.Семиченко, З.І.Слепкань та ін. дозволяє твердити, що в структурі методико-математичної підготовки вчителя для початкової школи можна виділити такі структурні компоненти: математичні знання та вміння; психологічні та педагогічні знання; методико-математичні знання та вміння; методико-психологічні позиції; установки вчителя; індивідуальні особливості, які сприяють чи заважають оволодінню майбутнім вчителем методико-математичними знаннями та вміннями.

У свою чергу А.М.Алексюк, С.І.Архангельський, В.І.Бондар, Н.В.Кузьміна та ін. у структурі професійної діяльності виділяють два блоки: 1) *традиційний* (культурологічний, загальнологічний, методичний тощо); 2) *інноваційний* (креативний, варіативний тощо). Така структура прийнятна, на нашу думку, для професійної підготовки будь-якого вчителя-предметника та є основою професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

Разом з тим, оскільки ми ведемо мову про процес підготовки студентів до навчання математики молодших школярів, то, враховуючи відсутність чіткого визначення поняття “професійна підготовка майбутнього вчителя”, ми для однозначного трактування поняття “методико-математична підготовка майбутнього вчителя початкових класів” пропонуємо розуміти, по-перше, зміст, структуру, цілі, методи та форми підготовки студентів до навчання, розвитку та виховання молодших школярів у процесі оволодіння ними математичними знаннями, вміннями та навичками; по-друге, способи реалізації набутих методико-математичних знань, умінь і навичок в роботі з учнями. Таким чином, методико-математична підготовка передбачає цілеспрямовану діяльність із засвоєння знань студентами та оволодіння ними вміннями і навичками, які будуть використані для стимулювання розвитку особистості кожного учня відповідно до особистісно-орієнтованої парадигми.

Н.В.Кузьміна, О.К.Маркова, В.О.Састьонін, О.І.Щербаков та ін. всі педагогічні функції, що їх ми